Suomalainen teatteri tarjosi katsojalle vapauden valita

14.11.2015 12:15 http://www.bnkomi.ru/data/news/44257/ Tekstin käännös: Pirjo Urhonen / Monetra

Suomalaisen Company Uusi Maailma –ryhmän kolmipäiväinen vierailu alkoi eilen Syktyvkarissa Globally wanted –esityksellä, josta kokeelliseen taiteeseen penseästi suhtautuneet piirit ovat taittaneet peistä jo kauan ennen itse esitystä. Sitä vastustavat moraalisten arvojen puolustajat käyttivätkin oikeuttaan jättää esityksen katsomisen väliin. V. Savinin mukaan nimetyssä draamateatterissa esityksen nähneet taas poistuivat näytöksestä erilaisin tuntein, mutta eivät kuitenkaan pahoilla mielin.

Kuvat: Ивана Федосеева

Suomalainen Company Uusi Maailma on perustettu vuonna 2006, ja kuluneiden yhdeksän vuoden aikana se on tehnyt yli 70 esitystä, joista suosituin tällä hetkellä on Globally Wanted. Ryhmän 55-minuuttista esitystä ei oikein voi kutsua näytelmäksi sanan perinteisessä merkityksessä: visuaalista (tai fyysistä) teatteria tehdessään Company Uusi Maailma on luonut performanssin, joka on draamataiteen, akrobatian, parkourin, pantomiimin ja rock-konsertin sekoitus. Kun otetaan vielä huomioon esityksen täydellinen sanattomuus, muutamia huudahduksia ja helposti ymmärrettäviä englanninkielisiä ilmaisuja lukuun ottamatta, on suomalaisryhmän teoksen tulkintojen moninaisuus luonnollista.

Syktyvkarilaisten käsitys Globally Wanted -esityksestä muodostui eräässä paikallisessa lehdessä julkaistusta jutusta ja trailerista, joka on katsottavissa internetissä. Kaksiminuuttinen esittelyfilmi, jossa näytetään performanssin kaikkein provokatiivisimmat osat, ja lehdessä ollut kuvaus, jossa ne tulkitaan eurooppalaisen perheen keskinäisten suhteiden tyypillisimmäksi malliksi, hämmensivät kovasti perinteisten perhearvojen puolestapuhujia.

On kuitenkin täysin käsittämätöntä, millä perusteella viittä, käytännöllisesti katsoen koko näyttämöllä oloaikansa suuren kuution sisällä elävää ihmistä voi kutsua perheeksi. Eurooppalaisissa lehdissä – teosta on esitetty Isossa-Britanniassa, Saksassa, Ruotsissa ja Suomessa – Globally Wanted –esityksen juonta on kuvattu huonosti päättyväksi rajuksi illanvietoksi tai kertomukseksi, jossa ”hajonnut mystinen heimo yhdistyy uudelleen mustassa linnoituksessa mukaansa tempaavan rituaalisen musiikin soidessa, ja joka päättyy särkyneisiin mieliin ja runneltuihin kehoihin”. Jotkut läntiset arvostelijat heiluttavat valkoista lippua: ”Globally Wanted on mustanpuhuva burleski röyhtäys päin naamaa. En tajua, mihin sitä voisi verrata. Ei mihinkään. Se herättää pelottavia ja yhtä aikaa miellyttäviä tuntemuksia”.

Teoksen ohjaaja Seija Hakkarainen ei haluta tyrkyttää katsojalle yhtä oikeaa tulkintaa.

- En sano, mistä tämä kertoo. Sen saa jokainen päättää itse. Maailmassa ei ole olemassa vain yhtä ainoaa totuutta, totuuksia on monia, - vastasi ohjaaja Syktyvkarin esityksen aattona hänelle useimmin esitettyyn kysymykseen; hänen mielestään kaikki mielipiteet ovat oikeita ja siksi sanat vain häiritsevät, sillä ne sitovat katsojan konkretiaan.

Viisi ihmistä voi tietysti olla perhe ja heimo ja nuorisoporukka, mutta ennen muuta he ovat vain ihmisiä, ja tärkeintä heissä on yleinen, sukupuolesta ja iästä rippumaton ihmisyys. Siksi hameeseen ja kuviosukkahousuihin pukeutunutta hahmoa tuskin kannattaa pitää transvestiittina, tai muita hahmoja seksuaalisen suuntautumisensa kanssa kamppailevina henkilöinä. Suuren kuution kahdeksan sivun väliin suljetut, jonkinlaisia suhteita luomaan pyrkivät, toisiaan loukkaavat ja loukkaantuvat, arat ja julmat, toisiinsa rakastuneet ja itserakkaat hahmot tietysti osaltaan kuvaavat maailmaa ja siinä elävää ihmiskuntaa. Ja varmaankin myös sitä, miten mahdotonta on tehdä objektiivista ja lopullista johtopäätöstä elämästä , sillä jokainen meistä näkee vain osan koko kuvasta. Samoin on mahdotonta koota valmiiksi Globally Wanted – nimistä palapeliä: jos kuutio on maailma, mitä sitten on sen reunojen ulkopuolella, jonne esityksen hahmot aika usein poistuvat? Miksi ensimmäinen puoliaika on väreiltään mustavalkoinen ja sen jälkeen esiintyjät vaihtavat kirkuvan värikkäisiin asuihin? Miksi alkujaan vähemmän sopusuhtaiset hahmot jonkin ajan kuluttua tulevat näyttämölle raajarikkoina?

Kysymyksiä herättää myös idean ilmaisumuoto: loputtomat tankotemput, joita ensin suorittavat fyysisesti normaalikuntoiset ja sitten lastoitetut ja pyörätuolissa istuvat ihmiset. Kohtaus, jossa kolme esiintyjää pyörii yhdessä tankojen ympäri ja sitten yksi heistä ei onnistukaan kääntämään pyörätuoliaan, johon hänet on kahlittu, saa ajattelemaan, että meillä kaikilla on juuri samanlainen ”pyörätuoli”, joka estää meitä tekemästä ”samaa kuin kaikki muut”. Sirkukseksi ilmoitettu esitys saattaa myös antaa aiheen muutamaan kriittiseen huomautukseen nimenomaan esityksen puhtauden osalta; esimerkiksi venäläinen sirkus- ja balettiperinne näyttäisi näissä olosuhteissa vaikuttavammalta ja viihdyttävämmältä. Mutta Company Uusi Maailmalla muoto yhdistyy kiinteästi sisältöön ja kiinnostavaa onkin juuri se, miksi suomalainen teatteri puhuu esille nostamastaan ongelmasta juuri näin, kehystäen toiminnan voimakkailla valoilla ja musiikilla.

Vastoin odotuksia suomalaisprojekti ei saanut syktyvkarilaisia ostamaan esityksen lippuja loppuun: eilen illalla neljännes katsomon tuoleista oli tyhjänä. Eurooppalaisen teatterin nykysuuntausta edustavaa näytöstä seuraamaan tulleet katsojat suhtautuivat näkemäänsä eri tavoin: jonkun mielestä esitys oli tyhjänpäiväinen, kun taas joku oli haltioissaan esityksen omaperäisyydestä.

Ensimmäisessä Globally Wanted -esityksessä oli erikoista se, että katsojat pääsivät sen jälkeen keskustelemaan teoksesta suomalaistaiteilijoiden kanssa. Draamateatterin lämpiössä pidetty kokoontuminen kesti yli puoli tuntia. Sinä aikana katsojat, jotka ensin yrittivät saada tietoja näkemästänsä juonilinjasta ja ajatuksesta, sulivat suomalaisten viehätysvoiman ja välittömyyden edessä ja alkoivat kysellä heidän harrastuksistaan ja imagonsa erityispiirteistä, sekä kiitellä saamastaan mahdollisuudesta nähdä toisenlaista taidetta. Vieraat puolestaan myönsivät, että esityksen aikana saadut spontaanit aplodit ja yleisön reaktiot olivat kovasti lämmittäneet heidän sydäntään.

- Te todellakin saitte meidät kuohuksiin, se on varmaa. Tällaista kokee vain harvoin. Te sulatitte meidät, -sanoi näyttelijöille eräs naispuolinen katsoja.

- Ensi kerralla varmasti tulee enemmän väkeä, sillä nyt esityksestä oli liikkeellä vääristeltyä tietoa, -lisäsi edelliseen toinen näkemästään vaikuttunut nainen.

Keskustelu päättyi molemminpuolisiin suosionosoituksiin ja yhteiskuvaan suomalaistaiteilijoiden kanssa.